

LA REBOTIGA

Saldar comptes amb el passat

El gran mestre del gènere policíac Henning Mankell, creador del cèlebre inspector Kurt Wallander, condueix el lector, en aquesta novel·la existencialista, a l'hivern nòrdic i en un paratge inhòspit d'immensitat glacial. En aquest escenari, Fredrik Welin haurà de saldar els comptes amb el passat per recuperar la capacitat de viure en companyia.

Sabates italianes. Henning Mankell. Tusquets. 370 pàgines. 19 euros.

La novel·la que ha sacsejat Turquia

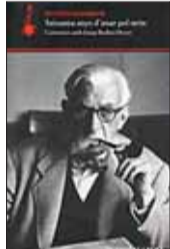
Arran de la publicació de la seva segona novel·la en anglès, l'escriptora d'origen turc Elif Shafak va ser acusada —i absolta— a Turquia d'"insultar el poble turc" per les referències del llibre al genocidi armeni. La novel·la narra la història de l'Asya, una noia turca de 19 anys, i de l'Armanoush, americana-armènia que viu als EUA. Al rerefons, la massacre armènia de 1915, la recerca de la identitat, la Turquia d'avui, fascinant i contradictòria.

La bastarda d'Istanbul. Elif Shafak. Ara Llibres-Amsterdam. 320 pàgines. 21 euros.

Eugeni Xammar: les memòries

El periodista Eugeni Xammar (Barcelona, 1888- l'Ametlla del Vallès, 1973) ofereix en aquestes memòries un testimoni excepcional dels fets històrics més rellevants del segle XX, que va viure de prop com a reporter a Europa i Amèrica durant quaranta anys. El llibre és fruit de les entrevistes que li va fer Josep Badia i Moret dos anys abans de la seva mort. A través dels diàlegs mantinguts amb Xammar, Badia i Moret va fer aflorar la personalitat extraordinària d'un català que va gaudir de "gran projecció internacional, però era gairebé desconegut a casa nostra".

Seixanta anys d'anar pel món. Eugeni Xammar. Quaderns Crema. 582 pàgines. 21 euros.

Les joies del romànic català

Els historiadors Francesca Español i Joaquín Yarza han reunit en aquest volum les joies del romànic català, moltes d'elles considerades peces úniques, com Sant Climent de Taüll, la catedral de La Seu d'Urgell, el Monestir de Ripoll o el de Sant Benet de Bages. Il·lustrat amb fotos de Ramon Manent, Pere Pascual i Rosina Ramírez, el llibre defuig la visió "popular" del romànic com a estil "tosc i matusser" i aporta, diuen els autors, "interpretacions noves i materials desconeguts per la historiografia".

El romànic català. Francesca Español i Joaquín Yarza. Angle editorial. 320 pàgines. 48 euros.

Lletres

Atrapats sota una campana de vidre

SIMONA ŠKRABEC

La literatura en perill

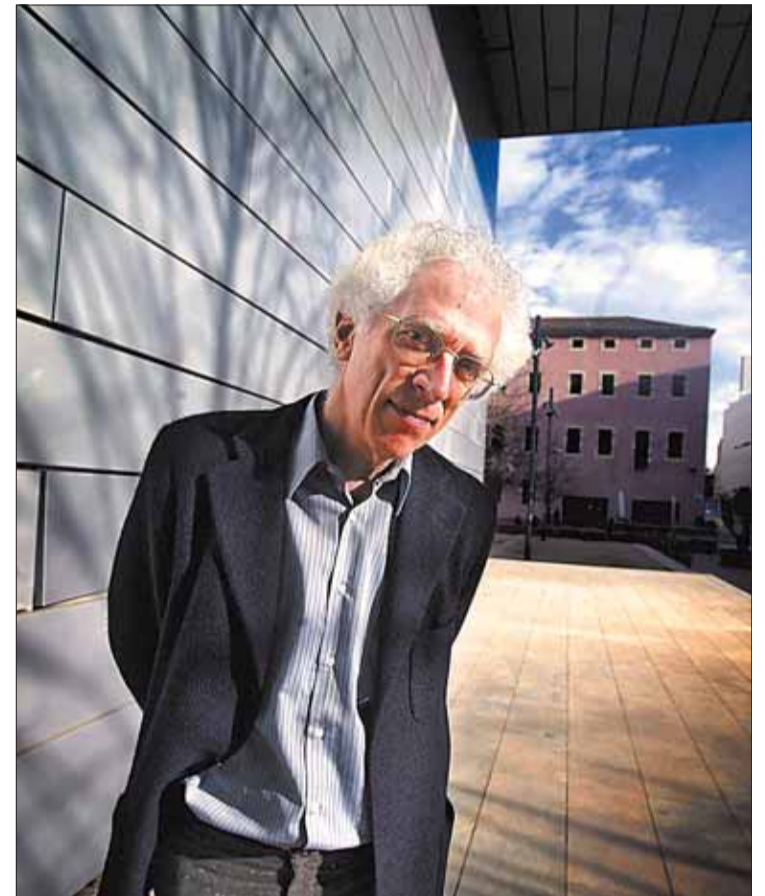
Tzvetan Todorov
Galàxia Gutenberg i Cercle de Lectors

101 pàgines. 17,50 euros

Quim Monzó, en debat amb Tzvetan Todorov i Jordi Cornudella el passat 20 de novembre, va descriure d'una manera molt plàstica què significa per a ell el fet d'escriure: "Davant de l'ordinador sent que ets el *puto amo*". No només l'autor, de fet, experimenta aquesta raixa de llibertat. El lector també sent que té les regnes a les seves mans mentre observa des de fora els personatges atrapats dins del llibre com sota una campana de vidre. En els temps moderns, va aclarir Todorov, valorem la coherència interna d'una obra d'art i no pas la seva correspondència amb la realitat. Aquest fet preocupa el pensador francès i per això es va proposar aclarir les causes que han convertit la literatura en un microcosmos aïllat de la resta del món.

El llibre *La literatura en perill* de Tzvetan Todorov, traduït per Isabel Margelí, s'ha presentat dins d'una nova col·lecció d'assaig en català, publicat per Galàxia Gutenberg i Cercle de Lectors. Entre els primers autors anunciats trobem Perejaume, Joan Ramon Resina i Maria Josepa Balsach. Els quatre assagistes han participat, a més, en el cicle de reflexió i debat que l'editorial va preparar conjuntament amb el centre KRTU.

Todorov obre i tanca el llibre amb una indagació sobre la manera com ensenyar la literatura a les escoles i les universitats per preparar lectors que puguin participar a través de les obres dels grans escriptors en el gran diàleg entre els homes. La literatura, diu Todorov, es troba en el matis, en la vida mateixa i un dels seus valors més importants és que ens prepara per ser capaços de comunicar-nos amb éssers diferents de nosaltres. Però tot i la seva crítica del món acadèmic, la proposta de lectures de Todorov no es desvien gens de les obres canòniques, avalades pels crítics i professors al llarg dels segles. Suposo que per acostar la literatura a la

Tzvetan Todorov, a Barcelona. / CARMEN SECANELLA

realitat probablement caldria revisar també el cànon rigid de la literatura universal que figura en els currículums escolars.

En menys d'un centenar de pàgines Todorov reconstrueix la història de les idees que han creat el concepte de belles lletres o de les belles arts, basat en un únic denominador comú —la bellesa— que no condueix a res que es trobi més enllà d'ella mateixa. L'autor passa d'una reflexió a l'altra amb salts que sovint s'empassen segles sencers. Amb ajut d'una citació de Baudelaire o de l'evocació de Kandinski veiem finalment aparèixer una línia evolutiva unívoca i clara. El recorregut és suggestiu i fet amb una indiscutible mestria de ploma i ple de coneixements. Però aquesta successió tan clara de causes i efectes porta també l'inevitable regust de les lliçons escolars que pretenen atrapar el progrés atzarós de les idees en un sol llibre de text.

La literatura en perill, tot i el seu títol provocador, no dona resposta a la pregunta inicial que ens planteja: Per què a França —i a Europa Occidental en general— el formalisme ha arrelat amb tanta força a les universitats, a les redaccions de les revistes literàries, entre els directors de teatre i els curadors dels museus? Em temo que no es tracta d'un moviment de pèndol per escombrar la vella escola de la història literària, basada en el biografisme. Europa té massa coses per oblidar d'aquest recentment passat segle XX i comptant les síl·labes o desconstructint un text és fàcil passar de puntetes damunt d'aquesta realitat que ens ha portat dues grans guerres i moltes altres tragèdies en un sol segle. La posició que sosté una aparent separació entre la literatura i la vida mateixa és tremendament ideològica, però Todorov, malauradament, no ens ho diu.

COLLS I PUNYS

Torres-García a Girona

NARCÍS COMADIRA

Dins la sèrie de magnífiques exposicions que la Fundació Caixa Girona organitza a les sales de la Fontana d'Or, toca el torn ara a Torres-García, el gran pintor que va ser un dels configuradors del Noucentisme i que, després, a partir de la crisi d'aquest moviment, lligada a la mort de Prat de la Riba, el 1917, va provar altres camins. Obligat a marxar de Catalunya per la nova circumstància política, el 1919 ven la seva casa Mon Repòs i marxa cap a París. Després anirà a Nova York, a Itàlia, altra vegada a França i finalment retorna al Montevideo natal. La seva obra s'aproxima a les avantguardes —sense confondre-s'hi mai del tot— i experimenta canvis notables. Des del realisme esquemàtic al primitivisme, des

del brutalisme abstracte al constructivisme còsmic, per dir-ho com ell va batejar la seva darrera etapa, la que deia que buscava des del començament, obsessionat per trobar una unitat estilística per a la seva obra.

No és pas gratuïta aquesta exposició gironina de Torres-García. El pintor, noucentista de primera hora, té un parentiu notable amb l'arquitecte Rafael Masó dels anys fundacionals del moviment i, sobretot, dels anys de la seva consolidació. Som al 1913 i Torres-García comença a pintar la sèrie de frescos del Saló de Sant Jordi del Palau de la Generalitat i Rafael Masó construeix l'edifici de la societat

Athenea. Un classicisme arcaïtzant, lligat a la terra i a les seves tradicions, impregna tant l'edifici gironí com els frescos de Barcelona. Torres exposa a la inaugural d'Athenea i la impremta del pare de l'arquitecte li publica *Notes sobre art*, el mateix 1913. El 1995, l'Ajuntament de Girona va organitzar una mostra breu i intensa del pintor, dins la revisió que va fer, durant els noranta, del Noucentisme, i ara, Torres-García torna a Girona amb una exposició que aparentment no té res a veure amb aquell Torres d'abans.

Aparentment. Perquè Torres-García mai no es traurà de sobre l'idealisme simbòlic que havia après al Cercle de Sant Lluç, on va quedar impressionat per la doctrina de Torres i Bages. De fet, el 1916, en el darrer dels frescos que va pintar al Saló de Sant Jordi, hi va escriure com a lema "Lo temporal no és més que un símbol", vers de Goethe que Torres i Bages havia glossat en una conferència de feia anys. A Torres-García el vers li va quedar gravat i tota la vida va estar pintant amb aquesta divisa al fons de l'ànima. Més classicista o menys, més realista o menys, més constructivista o menys, més primitivista o menys, la seva pintura sempre busca una mena de transcendència còsmica, un més enllà de la pura especulació formal, del decorativisme i de l'adscripció —sempre indecisa— a les avantguardes. Vaig escriure fa temps que Torres-García era, en el fons, el gran triomf del Noucentisme. Aquesta exposició gironina d'ara m'ho confirma: darrere el primitivisme formal i l'estructuralisme esquemàtic hi crema poderosa la flama d'aquell foc antic.